

LBRIS

We know
books

MIRCEA SÂNTIMBREANU

RECREAȚIA MARE

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SÂNTIMBREANU, MIRCEA

Recreația mare / Mircea Sântimbreanu; pref., fișă
biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 6-a –
București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-281-1

I. Pricop, Lucian (pref.)

821.135.1

Volumul reproduce ediția *Recreația mare*, apărută la Editura
Ion Creangă, București, 1987.

Notele de subsol aparțin editurii.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Mircea Sântimbreanu și funcția moralizatoare a literaturii ...</i>	9
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice.....</i>	14
RECREAȚIA MARE	
Motivarea absenței.....	19
Cai și bibilici.....	21
Mărinimie.....	24
Hamurabi	26
Necunoscută.....	28
Carnetul carnetului.....	31
Unde se varsă Nilul?.....	34
O lucrare scrisă... vorbită.....	36
Jocul culorilor	38
Contabilitate.....	41
Un șmecher la lecție	44
Tatăl, ființă necunoscută	47
Însemnări de lector	50
Obiect neidentificat.....	52
La vară o să fie cald.....	55
Istorie... veche.....	58
Desen după natură.....	60
O mare nedreptate.....	63

De ce au dispărut zmeii?	66
N-am cuvinte	68
Scrisoare pe adresa unui chiulangiu	71
Mi s-a terminat caietul	74
Cavalerul dreptății	77
Eu, Gică și fetița fericită	79
Băiatul cu semnele	81
Dubla calitate	84
Un băiat citit	86
Autogol	88
Dărnicie	91
Cel mai bun prieten	93
Psihologul are dreptate	95
Superlativul	98
Propoziții simple	100
Post-scriptum	102
Mi se spune Fantomas	104
Revelion	106
Cheița	109
A se feri de umezeală!	111
O poveste plicticoasă	116
Poveste cu un cocoș	120
Un mamifer nevertebrat	123
Imaginație creatoare	126
Cap! Spic!	130
Se caută o greșală!	133
Spirit de observație	138
Pe adresa unui anumit întârziat	142
Portretul colegei de bancă	146
La telefon	150
Suflețelul învață	154
O dată pentru totdeauna	159
Un ambițios	162
Un vocabular literalmente bogat	166
E grea geometria?	172

Demostene	176
Negustor de pești	179
Recapitulare	181
P.T.T.R.	187
Scrisori fictive	190
Decembrie	195
Marea hotărâre	199
Între prietene	202
Cea mai interesantă acțiune	204
„Moment organizatoric“	208
Zi de vară până-n seară	211
Amintiri	214
Un visător	217
Dormitor în doi	222
32 de premianți	225
Păsărește	228
Uriașul	231
„Necunoscut la adresă“	237
„Voi ce aveți la română?“	243
Un amănunt	247
Cartofii	249
Interviu în oglindă	253
Cum se prinde o muscă?	256
S-a pierdut un orfan!	261
Sport, artă și istorie	265
Secretul	271
A fi sau a nu fi	274
O mică greșală	279
Caise cu ceapă	287
Oameni fără imaginație	291
O mare rușine	295
Unde începe și unde se termină o durere de cap	301
Poștașul	305

Va-can-ță!	312
Goarna	315
Ce mai faci, bunico?	320
Tata doarme?	323
O temă grea	325
Scrisoare din Hunedoara	331
Vecinul	335
Elev	338

MIRCEA SÂNTIMBREANU ȘI FUNCTIA MORALIZATOARE A LITERATURII

Scriitor de literatură pentru copii, nelipsit înainte de 1989 din revistele *Cutezătorii*, *Luminița* și *Arici-Pogonici* ori din emisiunile postului național de televiziune, Mircea Sântimbreanu a intrat în conștiința publică drept simbolul creatorului de text literar dedicat educației și formării tinerilor în spiritul epocii („Epoca de Aur“, ar spune coroziv specialiștii în istoria comunismului românesc).

Alături de Dumitru Almaș, Ovidiu Zotta, Octav Pancu-Iași, Călin Gruia etc., Mircea Sântimbreanu a reinventat, pentru cultura română servită adolescenților, litera moralizatoare. Activist în Consiliul Național al Organizației Pionierilor (1966-1969), căutător și îndrumător de talente în devenire, director al Direcției Literaturii din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Mircea Sântimbreanu este prototipul „fratelui mai mare“, al profesorului sever și indulgent, care, prin învățăminte sincere, ținea copiilor lecții de conduită cetățenească.

Președinte de onoare al Târgului de carte școlară și universitară „Gaudeamus“ (în perioada 1996-1998), proclamat, în registru ironic și autopersiflant, „cel mai mare scriitor român“ (2,04 m), „convivul simpatic și jovial, pescar amator, bun cunoscător al culiselor literare, ne-a părăsit în august 1999“, lăsând în urmă câteva cărți de succes ale literaturii pentru copii: *Recreația mare*, *Mama mamușilor mahmuri*, *Viitorule, când te-ai născut?*, *Să stăm de vorbă fără catalog*, *Extemporale și alte lucrări scrise* etc.

MOTIVAREA ABSENȚEI

Era o incredibilă după-amiază de noiembrie, bântuită de funigei și de aroma tufănelor, când cerul însuși, uns cu mierea ultimilor faguri de vară, se amestecă în viața ta particulară și intimă, îți dă o mie de motive să zaci pe banca trasă la soare și, în același timp, o mie de ghionți să pleci, să te tot duci, să nu te mai oprești... Ceas de cumpănă, de lenevie și dor de ducă, de remușcare că nu faci nimic ori că faci ceva, totdeauna parcă altceva decât s-ar cuveni, înfășurat în dulce mantie de lumină și pace. Și poate nimic nu seamănă mai mult cu hoinăreala decât o astfel de trândavă visare... Te simți pe fundul unei bărci, târât la întâmplare, fără vâsle, spre larg, mereu spre larg, acolo unde nu e nici durere, nici întristare, nici ascultare, nici absentare; ci numai lenea cea fără sfârșit... Plus un otgon, o sforcică amărâtă ce te ține, totuși, priponit și care te smucește brusc, taman când lumea ți-e mai dragă. E școala, Mișule, care a început de două luni, școala spre care ai plecat de două-trei ceasuri, școala care nu ține seama de funigei, de mierea cerului, de blânda vâslire spre nicăieri... Și în ceasul rotund, ca un inel de aur al zilei, aci e știrbitura! N-ai ce face, Mișule, n-ai încotro, căci din splendoarea zilei acesteia, acolo, la 300 de metri distanță, la școală, nu rămâne decât o rubrică și din tot curcubeul acestui chiul, miraculos topit în frunze galbene, crizanteme roșii, merișor verde și dalii lila, rămâne doar zgaiba aceea neagră, de neșters: absentă. Și unde e absentă e sau întristare sau... motivare, nu? Ba bine că nu...

Soarele scapătă o clipă ca pentru bezeaua de despărțire. Pa, Mișulică, pa! Carevasăzică, dacă e ora 4, e ora a treia. S-a dus ziua. Și pentru școală, dar și pentru mângâioasa plutire în neant. Și e ca și cum ar fi venit ceasul socotelilor. Motivarea. S-a risipit tronul împărătesc al după-amiezei. Iată catedra.

– Am fost bolnav? Copilării, motivare de brânzoi... Nu s-a simțit bine mama? „Salvarea“ care n-a nimerit blocul U 28? Bună, dar chestia a spus-o în octombrie. Broasca la ușă care s-a blocat? Robinetul de la baie ce nu putea fi închis? Alte „defecțiuni tehnice?“ Prea cunoscute. Altceva ar trebui, altceva, să rupă inima clasei, să dea în lacrimi băieții, să hohotească de plâns fetele, apoi să se bucure toți, în frunte cu tovarășul profesor, că Mișu a scăpat cu viață, să-l mângâie, să-l încurajeze, ba chiar să-l felicite toți. O întâmplare, așadar, gravă, neobișnuită, poate eroică, în orice caz extraordinară, și nu un pricâjit de pretext, chitanța ridicolă și banală a chiulangiului începător... Se pune în mișcare, pornește, se învârte mintea lui Mișu ca o roată de tombolă. Care e biletul câștigător? Un copilaș găsit? Un orb condus acasă? O servietă cu bani dusă păgubașului? Urmărirea unui bandit? Capturarea unui câine turbat? O fiară scăpată dintr-o menajerie? Explozia unui aragaz? Stingerea unui incendiu? Prăbușirea unui pod? A unui bloc? Inundație?... Cutremur?... Taifun?... Avalanșă?... Eclipsă de soare?...

...Oră de pace, cu cer aprins de jăratecul amurgului, cu plopi abia foșnitori de chemările tremurate ale guguștiucilor. Toamna respiră molcom, răcoros și calm. Și numai Mișu, zgribulit și micșorat de înserare, își numără degetele, își smulge ciuful, mormăie și plescăie întruna ca un motor ce nu-și găsește pornirea și se frământă pe loc, zguduit de rateuri:

– Apă... foc... nor de lăcuste... uragan... farfurii zburătoare... INVADATORII!!!

Bezmetic, un funigel îi tot atinge nările și, gădilat, cu ochii la cerul gol din care extraterestrii întârzie să se ivească, pe Mișu îl apucă strănutul. Și nu-l mai lasă. Trecând prin fumul înserării, o bătrânică întoarce capul:

– Noroc, maică, noroc și minte...

CAI ȘI BIBILICI

– Trebuie neapărat să visez un cal! O iapă, un mânz, musai, ce-o fi, cum o fi, murg, sur, rotat, maro, potcovit sau nu, cal să fie. Caii îmi poartă noroc, de câte ori i-am visat am reușit, am dat lovitura!

Dar de ce oi fi visând eu atât de greu cai? Ce naiba îmi vin așa de rar, de ce se lasă atât de greu? Visez câini, rațe, elefanți, oi, bibilici, tot felul de drăcovenii, numai cai nu. De la Anul nou încoace dac-am visat trei cai. Buni șiăștia, au fost cu baftă, de ce să nu recunosc: la geometrie am împușcat un șase, la naturale, când să mă asculte, a sunat de ieșire, la istorie m-a amânat pentru data viitoare; adică pentru mâine. Așadar, mâine mă ascultă, musai să visez la noapte un cal, unul mare, alb, dacă se poate, sau cum o fi, murg, sur, rotat, maro...

Așa se frământă Biju, aflat în pat de vreo două ceasuri, cu cartea de istorie la îndemână, potrivindu-și în fel și chip perna, căutându-și poziția ideală pentru un somn cu vise comandate.

– Acum mă întorc cu fața în jos, pun o mână sub pernă și alta peste plapumă, respir adânc, adânc... Casc. Oah, uite că mi-e somn, simt că adorm, curând o să dorm buștean, somn ușor, Bijulică, noapte bună. Și nu uita – cum o să uit?... Hi? Ce să nu uit?

Biju tresare deodată buimac. E ceva în neregulă, sigur că da!

– Și dacă adorm de-a binelea, cum o să mai fiu sigur că visez cai? Mă pomenesc adormit, trag la aghioase, și? Și visez bibilici

ca alaltăieri noapte, când a doua zi m-a ascultat la gramatică, arză-le-ar focu' de bibilici, astea-s nenorocire curată, ptu, ptu, ptu...

Nu, Bijulică nu poate adormi oricum, așa, de la sine, e o chestie prea importantă ca să se lase pur și simplu furat de somn, așa cum adoarme fitecine, vâslind nepăsător pe apa aburoasă a somnului, dus cum s-o întâmpla spre te-miri-ce țarm al închi-puirii. El, Bijulică, are un *program*, el trebuie, e obligat să-și prefacă somnul în cai, zor nevoie, măcar într-unul singur, cât de mic, asta e buba...

Și acum e ora zece, după „Pierduți în spațiu“¹, căscatul îi frânge fălcile, toropeala îl dă gata, simte cum se afundă prin pernă, cum se face una cu salteaua, cum se înșurubează în hăul atotcuprinzător... Asta nu! Fără un cal, un căluț, nu! Să-l ia cu el, să-l înhațe întocmai ca de un căpăstru, să-l țină bine înainte de a păși pragul somnului, cât încă e treaz.

– Uite, pe tavan, în colțul veiozei, parcă e o umbră ca un cal, parcă e un cal de umbră... Sau pe garderob, în apele furnirului, uite-i! Unu... doi... o herghelie, să nu-i lase deloc din ochi, să adoarmă cumva pe furiș, cu ochii la ei, să închidă, de pildă, un singur ochi, iar celălalt să îl țină deschis, să îl țină deschis, să îl țină...

– Bijulică, tu nu stingi lumina? E 11!

– A?! Mai învăț, mamă.

Biju se freacă la ochi. Ca să vezi! Adormise. Și ce-a visat?

Nimic! Absolut nimic. Poate dacă ar recita niște versuri cu cai, au învățat ei cândva așa ceva, precis... Numai că acum nu își amintește deloc, îi vin în minte niște versuri răzlețe!

„Cățeluș cu părul creț
Fură rața din coteț...?“

...*Pisicuță*, pis, pis, pis... câmpu-i alb, *oile* negre... Cățeluși, rațe, pisici, oi, bibilici...

– Sting eu? E aproape 12, spune mama.

– Ha? Ce? Nu, nu încă, te rog. Nu dorm, repet cu ochii închiși. Biju s-a adunat covrig sub plapumă.

– Poate dacă aş cânta ceva... Este o melodie cu cai, o știam eu, ceva cu „voioși sunt zurgălăii mei“...

Începe să lălaie în fel și chip, dar nu nimerește deloc...

– Ce ți-a venit cu tranzistorul? Îl ceartă mama din hol. Stinge radioul, e ora 12.

Într-adevăr, de undeva, din vecini, se aude vocea crainicei:

– La al șaselea semnal va fi ora 24. Emisiunea noastră s-a terminat. Vă dorim noapte bună.

– Halal noapte bună, bombăne Bijulică și simte o sfârșeală în fiecare fibră, ca în basmul acela cu merele de aur... Și pe deasupra apei somnului ce îl cuprinde și îl afundă din ce în ce în adâncuri, se mai aude ceva ca o bolboroseală sfârșită:

– În basme, da, în basme e vorba de cai... tot felul de cai – care vorbesc, mănâncă jar, zboară... Un basm îmi trebuia, să mi-l fi povestit așa, pe îndelete. Știam atâtea basme cu cai... A fost odată un motan încălțat... Nu!... A fost odată un peștișor de aur... Nu, un cocoș!... fiul porcului... cățelul pământului... Ba nu, doisprezece corbi... Lebede... rațe sălbatice... bibilici, bibilici, bibilici...

Bijulică a adormit, în coaste îl împunge cotorul cărții de istorie, deschisă la poza lui Alexandru Macedon, călare pe Ducipal.

¹ Serial TV științifico-fantastic.

MĂRINIMIE

Vicu se trezise de dimineață. Zăpada se grămădise în pervazuri ca o fascinantă pisică de Angora și parcă nimic altceva decât albeața, abundența și calmul ei îl invitau la mari excursii sufletești. Și, poate, aburul cozonacilor ce-și astâmpărau fierbințeala în cămară. Și, desigur, multe altele: netezimea cearșafului, caldul curcubeu al scoarței din perete, fuga ireală a fulgilor de zăpadă din oglinda de la șifonier... Și cartea de pe noptieră, primită în ajun cadou, răsfățându-și dedicația la vedere: „Bunului meu prieten și coleg Vicu Cutie, din partea mea, Sandu“.

Stătea lungit în pat, rotindu-și degetele mari de la picioare și savurându-și preaplinul inimii lui.

– Trebuie să-i fac și eu lui Sandu un cadou! Dar nu o carte. Ceva mai deosebit, mai acătării. Poate două cărți. E doar ajun de An nou. Câte lucruri frumoase nu pot fi dăruite cu acest prilej! Iată, numai pe o pagină din „Informația“, lunecată la picioarele patului, câte nu se oferă: clipsuri, produse cosmetice, pijamale matlasate, căciuli... Generozitatea, ca un zefir, umfla pe nesimțite pânzele imaginației băiatului. Oare căciula pe care a uitat-o cândva unchiul Gicu la noi nu i-ar fi bună? Oaie veritabilă din imitație de lup! Plus încă ceva, neapărat încă ceva. O garoafă, eventual două...

Ninge. Vicu își mișcă degetele picioarelor și la fiecare rotație, ca de pe un disc al norocului la Moși, cad în cascadă

cadouri pentru Sandu, împerecheate, chiar dacă sunt desperecheate: o curea de pantaloni și o curea de ceas, de pildă. Pantaloni are sigur. Dar ceas pentru eventuala curea? „Să-i dăruiesc un ceas?“ E o idee. Incompletă însă. O să-i dea două... De ce nu? Ninge, în candida cernere nu poți fi meschin. Pune mâna pe telefon. Tonul se prezintă de îndată. Soneria insistă sacadat, marcând parcă apropierea prietenului.

– Sandule, e ajun de An nou! M-am gândit la asta de când m-am trezit. Vreau să-ți dăruiesc ceva, ceva deosebit. Am ales mult, habar n-ai cât am ales. Ce anume? Surpriză! Nici prin minte nu-ți trece... Ei, hai, că-ți spun... Îți dăruiesc – știi că o să te bucuri foarte mult – o să-ți dăruiesc două ceasuri. Cum, nu?! Nici nu mă gândesc să nu ți le dăruiesc! Bineînțeles. Pe amândouă. Chiar astăzi vin eu la tine...

– Două ceasuri?! Nu, imposibil, nu primesc! se aude în receptor vocea tăiată de emoție a prietenului.

Dar Vicu Cutie e generos. A început din nou să-și rotească degetele de la picioare, din ce în ce mai repede.

– De ce nu? las' să fie două. E mai bine așa! Și știi care? De la 10 la 12. Sunt exact două ceasuri! Pa!

Închide telefonul. Afară ninge, în casă miroase a cozonac, e cald și bine.

„Ce zi minunată! meditează Vicu și mărinimia îi umple ființa ca un final de orgă. Simt că aş putea să-i dăruiesc mai mult bunului meu prieten. Chiar trei ceasuri. Da, așa am să fac. O să stau până la unu și – poate, de ce nu? – o să iau masa la el.“

Și, dintr-un salt, Vicu e în picioare.

LBRIS

We know
books

MIRCEA SÂNTIMBREANU

**SĂ STĂM DE VORBĂ
FĂRĂ CATALOG**

Fișă biobibliografică de
Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SÂNTIMBREANU, MIRCEA

Să stăm de vorbă fără catalog / Mircea Sântimbreanu; fișă
biobibliografică de Lucian Pricop – Ed. a 5-a – București:
Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-291-0

I. Pricop, Lucian

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Mircea Sântimbreanu. Fișă biobibliografică</i>	7
Cuvânt înainte	9
<i>Convorbiri</i>	15
La început câteva cuvinte despre cât durează o oră de clasă .	17
Disciplina	29
Autodisciplina – forma superioară a disciplinei	34
Despre disciplina la lecție	38
Disciplina pregătirii temelor	47
Control și autocontrol	55
Colegii noștri	61
Cum să ne ajutăm colegii la învățătură	67
E grea matematica?	74
Limba noastră	80
Respectul față de părinți	87
Despre respectul față de profesor	95
Respectarea bunului obștesc	103
Onoarea detașamentului	109
Despre recapitulare	118
Despre teze	125
Despre vacanță	128
<i>Cărți poștale</i>	133
Întâlnirea cu școala	135

Contra cronometru	138
Absenți-prezenți	141
A ajuta	144
Ajutooor!...	147
„Vino, teză, cu viteză...	150
– Puștiule!	154
De ce nu cu post-scriptum?	157
A, B, C	160
Poli opuși	163
Un „duo“	166
Întâlniri și reîntâlniri	169
Pornind de la trandafiri	172
Măsura	174
Fapte pionierești	177
Fruntașii	180
Steluța	183
Frumusețea orașelor	185
Bunicii	187

Mircea Sântimbreanu

Fișă biobibliografică

Mircea Sântimbreanu s-a născut pe data de 7 ianuarie 1926 în comuna Băița, din județul Hunedoara. A murit pe 20 august 1999 la București. A urmat școala primară la Ghelar, Vețel și Leșnic (1931-1935), apoi Liceul ortodox român „Avram Iancu“ din Brad (1935-1943). Vine la București și se înscrie la Facultatea de Drept, în 1943, terminând-o în 1947, și la Facultatea de Filosofie, pe care o urmează între 1944-1951. Este oprit ca asistent universitar între 1949-1951, după care devine profesor de liceu (1951-1966) și șef de comisie la Consiliul Național al Pionierilor (1966-1969). Prima poziție editorială semnificativă este aceea de director al Editurii Albatros (1969-1970), unde revine în 1974. A ocupat, de asemenea, și alte funcții în aparatul cultural central: director general al Centrului național al cinematografilei (1969-1972), director în Consiliul Culturii și Educației Socialiste (1972-1974), secretar al Secției de literatură pentru copii și tineret din cadrul Uniunii Scriitorilor (din 1970).

Debutează cu articole și proze scurte la Radio și în presă (1951), iar editorial cu volumul de schițe *Cu și fără ghiozdan* (1956). Cele mai multe din volumele sale de schițe și povestiri investighează lumea școlărilor: *Sub lupă* (1957), *Micii noștri prieteni* (1958), *La telefon... telefonul!* (1961), *32 de premianți* (1962), *Băiețelul de hârtie* (1963), *Extemporale și alte lucrări scrise* (1963), *Lângă groapa cu furnici* (1964), *Recreația mare* (1965);

LA ÎNCEPUT CÂTEVA CUVINTE DESPRE CÂT DUREAZĂ O ORĂ DE CLASĂ

– Cât durează o oră de clasă?

La această întrebare nici nu se mai ridică mâna. Fiecare școlar cunoaște răspunsul: 50 de minute! Precis 50 de minute, după regulament, după ceasul școlii și după orice ceas care merge bine. Într-adevăr, atât durează o lecție din momentul în care a sunat de intrare și până ce sună de ieșire. Și dacă cineva ar răspunde: 3.000 de secunde, răspunsul ar fi și mai precis, căci la o lecție nicio secundă nu e de prisos, fiecare clipă își are rostul ei. Fiindcă ora de clasă e o oră de muncă, de încordare, de ofensivă. Acesta e cuvântul cel mai bun: o oră de atac.

Sub conducerea profesorului, clasa, asemenea unui detașament aflat în luptă, înaintază pe un anumit front, atacă și cucerește poziție după poziție, consolidează punctele câștigate, se apropie pas cu pas de țintă: cetatea științei. Și dacă vi se vorbește adesea de această „cetate“ se întâmplă tocmai pentru că nu există și nu va exista niciodată o galerie secretă, o parolă magică de felul lui „Sesam, deschide-te“ sau vreun covor fermecat care să ne facă să aterizăm direct în curtea interioară a acestei râvnite cetăți. Dimpotrivă, este vorba de o înaintare

cel mai adesea înceată, în care fiecare cotă cucerită trebuie temeinic consolidată spre a nu aluneca în jos, cine știe când, poate chiar când ți-e lumea mai dragă. Pe drumul acesta întortocheat și greu, lung și nu întotdeauna perfect luminat, întreaga clasă își strânge rândurile și, mână în mână cu profesorul – călăuză încercată –, suie irezistibil spre înălțimi secundă de secundă, oră de oră, trimestre în șir, an de an.

Bine, dar dacă e vorba de o înaintare de ani, 12 ani! – ar putea obiecta cineva din coada coloanei –, de ce să măsurăm timpul în secunde? De ce? Cel puțin din două motive. Întâi pentru că există cea mai intimă legătură cu puțință între secunde și ore, mai ales la orele de clasă. Știți foarte bine că adesea toată truda unei ore se cristalizează în cele câteva secunde în care se extrag regula, teorema, definiția etc. Săriți peste aceste secunde, și ora va rămâne ca un fruct sec pe ramura trimestrului. Numai coaja.

Pentru a pierde o oră nu e, așadar, nici pe departe neoiie să pierzi toată... ora. E un adevăr de care mulți, risipind într-un fel sau altul doar câteva minute la fiecare oră, își dau seama abia la sfârșitul trimestrului sau, ceea ce e și mai rău, abia... la toamnă.

În al doilea rând, cronometrăm la clipă ora de clasă pentru că secunde de neatenție nu rămân aproape niciodată numai ale tale. În clasă nu ești singur, aici se află și colegii de clasă, 30-40 de băieți și fete. Tu, cel turbulent, ai dintr-o dată patru vecini, iar aceștia, la rândul lor, patru înmulțit cu patru care se deranjează reciproc. Aici totul se înlănțuie exact ca vagoanele unei garnituri de tren, și este limpede că dacă un singur vagon deraiază, să presupunem, aceasta se va resimți și asupra celorlalte...

Ești poate mirat când, pentru neatenția celui din ultima bancă, primește observație, să zicem, cel din prima. Poate îți închipui că de la catedră nu se observă bine. Iată o oră de clasă:

În bancă, cu mâinile la piept, nemișcat, stă un elev. Statuie. Deodată buzele statuii încep să se miște. Capul se rotește aproape imperceptibil spre stânga, apoi spre dreapta.

– După masă, la trei, meci cu a șaptea...

Cel din stânga, oțărât:

– De ce la trei? Era vorba la patru...

Cel din dreapta, mulțumit:

– În regulă, la trei! La trei, băieți...

Al doilea din dreapta, rugător:

– La trei și un sfert...

Al doilea din stânga, poruncitor:

– Nu se poate!

Al treilea din spate, tăios:

– Ba se poate!

Al patrulea din față, supărat:

– Sst! Fiți atenți la lecție! Ce-i șușoteala asta?

Dar sfatul lui e înghițit de valurile conversației, care în această clipă a cuprins și pe al optulea din stânga și pe al zecelea din spate. După câteva minute, șușoteala se stinge. Dar liniștea durează numai câteva clipe. „Statuia“ prinde iar momentul prielnic. Întoarce din nou și, tot imperceptibil, capul:

– În poartă Vasile, stoper Nicu...

Valurile încep din nou să dănțuiască în jurul „statuii“. Cel din dreapta:

– Să treacă stoper Mielu. Nicu inter stânga...

Cel din spate:

– Mielu n-are joc de cap!

Al treilea din stânga:

– Iar Nicu n-are viteză!

Al cincilea din față:

– Eu nu joc inter!

Al optulea din spate:

– Ori extremă, ori nimic!

– Isprăviți odată! Nu sunteți deloc atenți la lecții!

– Ei, ai văzut? Tu ești vinovatul, izvorul...

— Eu? — Băiatul își compune o figură de martir. — Eu, care le spun tot timpul să tacă din gură?! Eu, care stau în bancă, cu mâinile la piept și nemișcat, ca o... statuie?

Neatenția pornită de la un elev cuprinde încet-încet, ca într-o plasă, întreaga clasă.

O regulă de aur

Există, după cum se știe — și pentru aceasta n-aveți decât să răsfoiți jurnalul de clasă —, abateri fâțișe, și altele mai puțin fâțișe, de la o regulă de aur a disciplinei școlare, care este folosirea integrală a orei de clasă. Cu un singur cuvânt, abaterea se cheamă chiul.

Sunt unii care invocă ceasul, tramvaiul, farmacia închisă, caietul uitat, cheia ascunsă etc. etc. Scuzele lor nu păcălesc pe nimeni și nimeni nu s-a străduit să-i denumească altfel decât chiulangii... Este adevărat că-i un chiul indirect, dacă ne putem exprima așa, un fel ascuns de a ciunti ora.

Îl vezi pe băiatul acela cu uniforma dezordonată care, după 20 de minute de la începerea orei, intră în clasă rumegându-și scuza:

— Tovarășe profesor, vă rog să mă iertați că am întârziat, dar...

Sau ascultați scuza celui, la zece minute după recreația mare, se năpustește în clasă și explică absolut nevinovat profesorului, care tocmai închisese catalogul:

— Am fost să beau apă.

— Bine, dar nu ți-a ajuns recreația?

— Ba da, tovarășe profesor, dar am așteptat să mi se facă sete.

Există însă și un fel mai direct prin care un elev „fură” din oră.

Pentru exemplificare să presupunem că ne aflăm în acest moment la lecție și vorbim despre...

— Vă rog, tovarășe profesor... Popescu și-a întins coatele pe banca mea...

— Vedeți? Chiar despre aceasta va fi vorba în lecția noastră. Nu despre Popescu, firește, nici despre coatele lui, nici măcar despre poziția acestuia în bancă. Ci despre condițiile în care trebuie să se desfășoare o lecție. O lecție decurge, adică își are albia ei firească, de la izvor înspre vărsare. Pe această albie, cunoștințele alunecă firesc, fără vârtejuri, fără opriri neașteptate sau revărsări inutile... Să începem, așadar...

— Vă rog, tovarășe profesor, Ionescu mi-a luat guma...

— Mda... Ionescu, tu nu ai propria ta gumă? Vedeți dumneavoastră, dragi școlari, nici despre gumă nu era vorba, dar acum, că s-a ridicat această problemă, va trebui să precizăm că e de dorit ca fiecare elev să-și aibă guma sa... Dar să revenim la lecția noastră. Așadar, vorbeam despre...

— Vă rog, tovarășe profesor, Petrescu roade capătul de la creion...

— Da. E și aceasta o problemă. Nu în directă legătură, ba chiar nici indirectă cu ceea ce vorbeam, dar, dacă tot s-a ridicat, trebuie spus că nu e nici frumos, nici igienic să rozi capătul creionului... Așadar, despre ce vorbeam?

— Despre Petrescu, tovarășe profesor.

— Nu. Mulțumesc. Mi-am amintit. Spuneam că pe fusul cunoștințelor firele se adună în tăcere, sporesc zi de zi, clipă de clipă, în fiecare lecție. Imperceptibil poate, totuși...

— Vă rog, tovarășe profesor, Niculescu mă poreclește...

— Hm! Foarte rău. Poreclele nu sunt potrivite între colegi, după cum nu sunt potrivite în nicio împrejurare. Desigur, puteam preciza acest lucru altcândva, nu acum, în timpul lecției noastre, dar dacă s-a ridicat problema...

— Vă rog, tovarășe profesor... Georgescu vrea să copieze problema la matematică...

Iată că am încurcat firul lecției. Despre ce vorbeam, copii? A, da... despre atenția risipită de aceste reclamații neserioase, total neserioase, mărunte, copilărești, fără temei, care nu fac decât să întrerupă, să foarfece, să ciuntească lecția, să răpească timpul tuturor, să împrăștie în zeci de cioburi energia profesorului și a clasei întregi, într-un cuvânt, să irosească acest prețios mortar care leagă toate cunoștințele într-o construcție unitară: atenția.

Acesta a fost numai un exemplu. Dar câți dintre aceștia nu mai sunt! Iată elevul de serviciu care uită să se îngrijească de cretă și profesorul așteaptă până ce sunt scotocite toate buzunarele și ghiozdanele în căutarea unui căpețel de tibișir. Sau responsabilul cu materialul didactic care aduce harta, dar fără stativ. Și atunci un ciorchine de școlari ingenioși se cațără pe bănci trăgând care încotro biata hartă în căutarea unui cui uitat, a unui mâner de fereastră sau chiar – extremă soluție – înspre clanța ușii. Sau tabla neștearsă, sau buretele uscat, sau guma și creionul uitate acasă, sau... atâtea și atâtea incidente care pot face ca prețioasele secunde ale lecției să se scurgă precum făina dintr-un sac bine strâns la gură, dar spart la fund...

Și acum... să iasă la lecție...

Firește, examinarea propusă în acest titlu se va desfășura tot fără catalog. Și vom examina, de fapt, nu anumite cunoștințe, ci anumiți cunoscuți. Cunoscuți ce fac parte din aceeași specie a risipitorilor de timp, deși i-am putea boteza cu mai multă asprime, deoarece timpul risipit de ei aparține clasei întregi, e, așadar, în modul cel mai categoric un bun obștesc. Rugându-vă să trecem peste tot ceea ce este ridicol și câteodată de-a dreptul penibil în atitudinea lor, să ne oprim asupra aspectului esențial: timpul irosit. Iată-l pe șmecher. A venit la

școală fără să știe măcar titlul lecției și acum, scos la tablă, încearcă să câștige timp în așteptarea unei minuni: poate îi suflă cineva, poate din străfundurile memoriei va țâșni o cât de mică scânteie care să lumineze fața unui cinci, poate se plictisește profesorul sau i se face milă...

– Ce lecție avem pentru astăzi? – se aude întrebarea profesorului.

– N-am înțeles întrebarea, tovarășe profesor.

– Ce titlu are lecția de azi?

Băiatul privește cu nevinovăție drept în ochii profesorului. Strânge din pumni, tropăie, oftează.

– Nu pot să zic, tovarășe profesor, e un nume încurcat...

– Despre Vasile Lupu, îi vine în ajutor examinatorul.

– Așa am vrut să spun și eu! – țâșnește băiatul, zâmbind cu aerul omului care a avut un lapsus neașteptat.

– Vorbește, îl îndeamnă profesorul de istorie.

– Vă rog să-mi puneți întrebări, tovarășe profesor, îngaimă el, scormonind cu privirea vreo figură binevoitoare din clasă care să-i sufle o dată, un nume, mă rog, o frântură de răspuns.

– Unde a domnit Vasile Lupu?

– Mai puneți-mi o dată întrebarea, tovarășe profesor. N-am înțeles-o bine...

Și, după ce întrebarea a fost repetată, răspunde cu falsă siguranță:

– Vasile Lupu a domnit în... ah! – își rostogolește desperat privirea în clasă – nu pot să zic... îmi stă pe limbă...

– Și cine era domn în Muntenia?

– În Muntenia era domn, începe el avântat și se oprește rugător, ...n-am înțeles întrebarea, tovarășe profesor...

Dar să curmăm această jalnică examinare. Notă tot nu dăm, iar concluzia e clară: atitudinea unor asemenea elevi e nu numai nedemnă, ci și păgubitoare. Ca și atitudinea elevului Frunzărescu, de altfel, pe care l-am putea scoate chiar acum la lecție dacă... dacă n-ar fi o pierdere de timp. E drept, Frunzărescu dă răspuns la orice întrebare. Dar pentru ca